

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan Zolder - Lummen Zuid

Samenvatting

Op 23 april 2004 nam de Vlaamse Regering een beslissing over de nadere uitwerking van het Economisch Netwerk Albertkanaal (ENA) in uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Over de zoekzone voor een watergebonden bedrijventerrein Zolder - Lummen Zuid werd toen gesteld dat er sluitende garanties moesten zijn voor de vrijwaring en/of volwaardige compensatie van de aanwezige natuurwaarden. Na opmaak van een plan-MER en andere onderzoeken, heeft de Vlaamse Regering op 17 juli 2015 beslist om een planproces op te starten.

Deze beslissing heeft geresulteerd in de voorlopige vaststelling van een ontwerp GRUP op 15 mei 2020, waarna een openbaar onderzoek werd georganiseerd. De Vlaamse Regering gaf toen opdracht om een planproces op te starten voor bijkomend bos in de omgeving van Herkenrode en op de internationale markt kandidaten te zoeken die voldoen aan het gewenste profiel van de locatie Zolder – Lummen Zuid met de hoogwaardige vereisten naar uitstraling en tewerkstelling voor een Europees Distributiecentrum.

In de loop van dat openbaar onderzoek is de optie voor een watergebonden bedrijventerrein sterk in vraag gesteld. Er werden ruim 4.300 bezwaarschriften ingediend, naast een petitie met 1.400 handtekeningen en een online petitie met 34.000 handtekeningen. Het gaat om een record-aantal inspraakreacties. De economische meerwaarde wordt betwist en in het merendeel van deze bezwaarschriften wordt het volledig behoud en de versterking van de uitzonderlijke ecologische waarde van het hele gebied de Groene Delle gevraagd.

De aanwezige vegetatie en habitats zijn zeer waardevol en betreffen gevoelige natuur. Er moet immers rekening gehouden worden met de aard van de vegetaties en hiermee samenhangend het belang van het gebied in het ecologisch netwerk. De specifieke abiotische situatie die aanwezig is doordat het een contactzone tussen verschillende watersystemen betreft, resulteert in de aanwezigheid van een mozaïek van zeer specifieke en zeldzame vegetaties als broekbossen, vennen, vochtige heide, kleine zeggenvoetplanten, overgangs- en trilveen. Ook de leeftijd van de vegetatie en het samenspel van verschillende organismen dat al generaties lang op elkaar ingespeeld geraakt is, maakt dat er sprake is van een uitzonderlijke ecologische context met zeer specifiek aanwezige natuurwaarden. Daarnaast betekent het verdwijnen van de aanwezige habitats dat het gebied haar rol als drasland in de strijd tegen droogte en als stapsteen op een al versnipperde route niet langer volwaardig kan opnemen.

Het aantal bezwaren en de massale reacties in de media bevestigen het gebrek aan draagvlak. Ook binnen de ondernemingswereld bestaat geen eensgezindheid. De reacties tonen het belang van de maatschappelijke en sociale waarde van het gebied als rust- en recreatieoord aan. In deze coronatijden is meer dan ooit gebleken dat groene ruimte een noodzakelijke aanvulling is op de directe leefomgeving van de Vlaming. Dit wordt ook bevestigd in het rapport van het maatschappelijk

Relancecomité dat de Vlaamse Adviseert in het uitzetten van een duurzaam maatschappelijk hersteltraject.

Ook het economisch luik en mogelijke alternatieven komt aan bod in de inspraak. Voor minder grootschalige watergebonden bedrijvigheid is momenteel voldoende ruimte voor handen naast het Albertkanaal – in tegenstelling tot goed gelegen ruimte voor grootschalige logistieke distributiecentra. Er zijn een drietal terreinen in Limburg die in eigendom zijn van de Vlaamse Waterweg, die een minimale grootte van 5 ha hebben en gelegen zijn aan het Albertkanaal. Van deze drie heeft er slechts één, een hoog mobiliteitsprofiel, maar is de inschatting dat de oppervlakte te beperkt is voor de vestiging van een grootschalig Europees distributiecentrum. Deze terreinen betreffen Genk-Zuid-Kaatsbeek, Lanaken en Zolder-Lummen (Dossche-site). Indien de focus verlegd wordt naar minder grote logistieke spelers, is er een watergebonden alternatief in de provincie Limburg.

Gezien het duidelijke signaal dat in de loop van het openbaar onderzoek is uitgebracht en de inhoudelijke elementen die daarbij zijn aangebracht, wordt de huidige procedure van het GRUP Zolder – Lummen Zuid stopgezet. Hoewel de aanwezige natuurwaarden juridisch zouden kunnen worden gecompenseerd, wordt ervoor gekozen om deze te behouden op de huidige locatie. De gewestplanbestemming natuurgebied blijft voor de Groene Delle en het volledige plangebied van kracht.

1. HISTORIEK

Op 23 april 2004 nam de Vlaamse Regering een beslissing over de nadere uitwerking van het Economisch Netwerk Albertkanaal (ENA). Er werd gesteld dat verder onderzoek over de zoekzone Zolder - Lummen Zuid pas noodzakelijk was nadat er garanties zijn voor de uitvoering van een goede ontsluiting van de huidige industrieterreinen en nadat er sluitende garanties zijn voor de vrijwaring en/of volwaardige compensatie van de aanwezige natuurwaarden, die ook kan gerealiseerd worden via de beperking van de oppervlakte van de voorgestelde uitbreiding.

Mede op basis van een plan-MER en een haalbaarheidsonderzoek nam de Vlaamse Regering op 17 juli 2015 een beslissing over de verdere aanpak en de lopende acties in het uitvoeringsprogramma voor het Economisch Netwerk Albertkanaal. Het gebiedsprogramma voor Zolder - Lummen Zuid werd toen goedgekeurd. De opdracht werd gegeven hiervoor een GRUP op te maken.

Een plenaire vergadering over het voorontwerp-GRUP vond plaats op 8 februari 2018. De adviserende instanties ondersteunden globaal de planopties van het voorontwerp, met uitzondering van het departement Landbouw en Visserij dat een voorlopig ongunstig advies uitbracht, met de vraag om de concrete uitvoering van natuur- en boscompensaties te verduidelijken en zo nodig planologisch vast te leggen.

SARO heeft op 28 februari 2018 een advies uitgebracht over het voorontwerp. De raad drong aan op een verdere onderbouwing van de doelstellingen inzake de uitwerking van het ENA in afstemming met de ruimtelijke doeltellingen van het Witboek BRV. Daarnaast merkte de raad op dat een samenhangend ruimtelijk verhaal ontbreekt, met name op vlak van natuur, bos en landbouw.

Op 15 mei 2020 werd het ontwerp van GRUP voorlopig vastgesteld. De Vlaamse Regering gaf toen opdracht om een planproces op te starten voor bijkomend bos in de omgeving van Herkenrode en op de internationale markt kandidaten te zoeken die voldoen aan het gewenste hoogwaardige profiel van de locatie Zolder – Lummen Zuid met de vereisten naar uitstraling en tewerkstelling voor een Europees Distributiecentrum.

2. RESULTATEN OPENBAAR ONDERZOEK

Na de voorlopige vaststelling van het ontwerp van GRUP werd een openbaar onderzoek georganiseerd van 9 juni tot 7 augustus 2020. In de loop van het openbaar onderzoek werden ruim 4300 bezwaarschriften ingediend, evenals een petitie die ondertekend werd door een 1400-tal personen. Daarnaast is een online petitie 34.000 keer ondertekend.

Elementen openbaar onderzoek

In zeer veel bezwaarschriften wordt verwezen naar de uitzonderlijke natuurwaarden in het plangebied en dan meer bepaald in het gedeelte aan het Albertkanaal, waar in het ontwerp-GRUP de herbestemming naar watergebonden bedrijventerrein is voorzien. Afgaande op de Europees beschermde habitats worden, bij realisatie van het bedrijventerrein, inderdaad de meest waardevolle delen ingenomen. De Europese habitats bevinden zich voornamelijk in de ingenomen zone langs het kanaal, die ook het natste is. In het geval van Elzenbroekbos gaat het zelfs om een prioritair te beschermen habitat. In het Elzenbroekbos komen op verschillende plaatsen zeldzame en moeilijk maakbare veenmosvegetaties voor.

Daarnaast wordt in de bezwaarschriften opgemerkt dat dit type natuur niet compenseerbaar is. Bij het compenseren van dit soort erg gevoelige natuur moet rekening gehouden worden met de aard van de vegetaties en hiermee samenhangend het belang van het gebied in het ecologisch netwerk. De specifieke abiotische situatie die aanwezig is doordat het een contactzone tussen verschillende watersystemen betreft, resulteert in de aanwezigheid van een mozaïek van zeer specifieke en zeldzame vegetaties als broekbossen, vennen, vochtige heide, kleine zeggenvetaties, overgangs- en trilveen. Door zijn diversiteit vertegenwoordigt een dergelijke mozaïek van natte en droge(re) habitats een grotere biodiversiteitswaarde dan de delen afzonderlijk.

Ook de specifieke hydrologie zorgt voor een extra complexiteit hierbij. Bovendien en vooral gaat het in dit specifieke gebied om een goed ontwikkelde vegetatie van ca. 150 jaar oud, waardoor het een heel samenspel betreft van verschillende organismen dat al generaties lang op elkaar ingespeeld geraakt is. De vegetatie in zijn geheel werd op die manier steeds complexer en waardevoller. Het betreft met andere woorden een uitzonderlijke ecologische context met zeer specifiek aanwezige natuurwaarden en een belangrijke functie als drasland. Hoewel de aanwezige natuurwaarden juridisch zouden kunnen worden gecompenseerd, wordt ervoor gekozen om deze te behouden op de huidige locatie.

Een aspect dat herhaaldelijk aan bod komt in de bezwaarschriften, is de stelling dat de rol van het gebied als stapsteen verdwijnt door de voorgestelde ontwikkeling. Uit het opgestelde plan-MER blijkt dat dit met name geldt voor de droge habitats, waar de Groene Delle op dit moment een stapsteen vormt op een al versnipperde route. Door de inname van een gedeelte van het gebied zal deze functie verminderen. Het gaat om een significant effect. De mildering die in het ontwerp-GRUP werd opgenomen, is de realisatie van buffers en de aandacht voor deze verbindingfunctie bij de aanleg van het bedrijventerrein. Het is zo dat dit (significant) negatief effect enkel ten gronde kan gemilderd worden door een inperking van de ingenomen oppervlakte van het natuurgebied. Het is immers een feit dat de oversteekbaarheid van het kanaal voor heel wat soorten sterk beperkt zal worden door de aanleg van een bedrijventerrein op de kanaaloever (met inbegrip van kaaimuren). Het gaat om een verdere vermindering van een reeds relatief kleine oppervlakte. De inname van natuurgebied houdt dus in elk geval een beperking in van de verbindingfunctie.

Daarnaast toonde de coronacrisis scherper dan ooit aan dat groene ruimte een noodzakelijke aanvulling is op de directe leefomgeving van de Vlaming. Het rapport van het Maatschappelijk Relancecomité dat onder leiding van professor Lieven Annemans de Vlaamse regering adviseert in het uitzetten van een duurzaam maatschappelijk hersteltraject stelt het volgende:

“De crisis toonde aan hoe belangrijk woon- en leefomstandigheden zijn in het algemeen en de toegang tot publieke en groene ruimte in het bijzonder. Het is essentieel om iedereen goede woonomstandigheden te geven en de leefkwaliteit in dorpen en steden verder te versterken. Een

belangrijke positieve evolutie is dat veel meer mensen in hun vrije tijd aan het bewegen gingen (vooral wandelen, joggen en fietsen). Deze gedragswijziging biedt een opportuniteit om op verder te bouwen.”

Naast ecologische elementen gaan veel bezwaarschriften ook in op het economische luik, meer bepaald op het voldoende aanbod aan watergebonden industrieterreinen in Vlaanderen / Limburg en de aanwezigheid van containerterminals in de nabijheid van het plangebied (Genkse haven, insteekhavens van Tessenderlo en Beringen). Aansluitend stellen bezwaarindieners de vraag in hoeverre het de juiste keuze is om een hoogwaardig natuurgebied op te offeren voor het voeren van een aanbodbeleid gericht op de logistieke sector, gezien de mobiliteits- en ruimtelijke impact.

Het beantwoorden van deze elementen is niet evident, aangezien de economische data niet eenduidig en volledig zijn. De troef van het terrein Zolder - Lummen Zuid is de combinatie van de ligging aan het Albertkanaal en aan het knooppunt van twee hoofdwegen. De aanvoer van goederen zal inderdaad via de waterweg gebeuren, gezien de goederen wellicht per zeecontainer zullen aankomen. De vraag blijft evenwel in hoeverre de verdere verdeling ook via de waterweg kan gebeuren. Gezien het ontbreken van een spoorverbinding op deze locatie, is de verwachting dat de verdere distributie naar het Europese binnenland via de weg zal verlopen.

Er zijn een drietal terreinen in Limburg die in eigendom zijn van De Vlaamse Waterweg, die een minimale grootte van 5 ha hebben en gelegen zijn aan het Albertkanaal. Van deze drie heeft er slechts één, een hoog mobiliteitsprofiel, maar is de inschatting dat de oppervlakte te beperkt is voor de vestiging van een grootschalig Europees distributiecentrum. Deze terreinen bieden wel een antwoord op de vraag naar ruimte voor minder grote logistieke spelers.

Anderzijds dient vastgesteld dat de realisatie van dit terrein inderdaad in de lijn ligt van het voeren van een aanbodbeleid. Op dit moment is er geen concrete kandidaat voor de ontwikkeling van het terrein.

3. STOPZETTING GOEDKEURINGSPROCEDURE

Het ontwerp RUP zoals voorlopig vastgesteld door de Vlaamse Regering op 15 mei 2020 zal niet worden voorgelegd aan de Vlaamse Regering met het oog op definitieve vaststelling ervan. De procedure wordt stopgezet. Juridisch heeft dit het gevolg dat ook de beslissing van de Vlaamse Regering van 15 mei 2020 en de daaraan voorafgaande procedurestappen vervallen. De gewestplanbestemming blijft daardoor van toepassing. De Groene Delle behoudt volledig de bestemming natuurgebied.

4. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen directe budgettaire impact voor de Vlaamse overheid.

Overeenkomstig artikel 43 §3 3° en artikel 31 §1 2° van het Besluit van de Vlaamse Regering ‘Vlaamse Codex Overheidsfinanciën’ van 17 mei 2019 is het advies van de Inspectie van Financiën respectievelijk het akkoord van de Vlaamse minister van Begroting niet vereist.

B. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorstel van beslissing heeft geen directe weerslag op het personeelskader en de personeelsbudgetten van de Vlaamse overheid.

C. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Het voorstel van beslissing heeft geen weerslag op de lokale besturen.

4. VERDER TRAJECT

Gezien de resultaten van het openbaar onderzoek zal het ontwerp RUP zoals voorlopig vastgesteld door de Vlaamse Regering op 15 mei 2020, niet worden voorgelegd aan de Vlaamse Regering met het oog op definitieve vaststelling ervan. De procedure wordt stopgezet zodat er daarna ook geen formele procedurestappen volgen.

5. TOEKOMSTIGE ONTWIKKELING ECONOMISCH NETWERK ALBERTKANAAL (ENA)

Waterwegen en binnenvaart zijn meer dan ooit de vervoersmodus waarop versterkt dient te worden ingezet in het belang van mobiliteit én klimaat. Het Vlaamse vervoersbeleid stelt dan ook terecht ambitieuze modal split-streefcijfers voorop met een beduidende groei van het aandeel van de binnenvaart. Waar het mogelijk is worden watergebonden bedrijventerreinen gerealiseerd en uitgerust met kaaimuren, waar de overslag van goederen in bulk, in containers of op paletten kan gebeuren. De Vlaamse regering blijft maximaal inzetten op watergebonden bedrijvigheid binnen het Economisch Netwerk Albertkanaal (ENA).

Langs het Albertkanaal op het grondgebied van de provincie Limburg zijn er momenteel 3 terreinen die direct aan de kade gelegen zijn en reeds voor ontwikkeling in aanmerking komen via De Vlaamse Waterweg NV zonder nieuw ruimtelijk uitvoeringsplan:

- Genk-Zuid-Kaatsbeek;
- Lanaken-Lanaken;
- Zolder-Lummen (Dossche site);

In de schoot van het dagelijks bestuur van het Economisch Netwerk Albertkanaal (ENA) zijn reeds de opportuniteiten geïdentificeerd voor de realisatie van bedrijventerreinen op korte en langere termijn, middels nieuw ruimtelijk uitvoeringsplan:

- Insteekhaven Lummen: verdere besluitvorming mogelijk na beperkte actualisatie ontsluitingsstudie door departement Mobiliteit en Openbare Werken
- Zwaaiikom Ranst: verdere besluitvorming mogelijk na beraadslaging over standpunt Agentschap Wegen en Verkeer inzake ontsluiting
- Genk-Zuid West + Termien + Kaatsbeek: startnota nieuw planningsproces met drie deelplannen in opmaak door departement Omgeving

Het dagelijks bestuur van het Economisch Netwerk Albertkanaal (ENA) zal worden gevraagd voor elk van de hogergenoemde zones de nodige stappen te ondernemen richting de versterking van het ENA. De frequentie van opvolging moet hoger en per kwartaal moet er een rapportering worden voorgelegd aan de Vlaamse Regering. De eerste rapportering wordt verwacht voor 31.12.2020. Het doel is de effectieve realisatie in de loop van deze legislatuur.

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving,
Omgeving, Energie en Toerisme

Zuhal DEMIR